

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Μετά από πολυετή ενασχόληση με τη σχολική δημοκρατική διοίκηση και πολλαπλές πρωτοβουλίες διαλόγου με μαθητές/μαθήτριες και εκπαιδευτικούς σχετικά με τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων, ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της αποστολής του ως Συνήγορος του Παιδιού, πρότεινε στο Υπουργείο Παιδείας να επικαιροποιηθεί η σχετική νομοθεσία, επισημαίνοντας την ανάγκη περαιτέρω διαλόγου στα σχολεία. Το Υπουργείο δεσμεύθηκε να προχωρήσει σε νομοθετικές πρωτοβουλίες αφού διερευνηθούν και καταγραφούν οι απόψεις των μαθητών/τριών. Με έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας διαβιβάστηκε προς όλες τις Περιφερειακές Δ/σεις, Δ/σεις Εκπαίδευσης και σχολικές μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, σχετικό ερωτηματολόγιο¹ του Συνηγόρου (οκτώ κλειστά ερωτήματα και ένα ανοικτό), πίνακας για την καταχώρηση των απαντήσεων², επιστολή προς μαθητές³ και οδηγίες για τη διεξαγωγή της έρευνας. Ειδικότερα, προτάθηκε να οριστεί σε κάθε σχολείο εκπαιδευτικός που θα συντονίζει τη διαδικασία, να συμπληρωθεί το ερωτηματολόγιο από τους μαθητές ανώνυμα και ύστερα από συζήτηση στην τάξη, και έπειτα τα συγκεντρωτικά στοιχεία απαντήσεων του σχολείου να καταχωρηθούν σε ειδικό πίνακα και να αποσταλούν στον Συνήγορο.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Χρόνος διεξαγωγής της έρευνας: 7/3/2017 έως 7/4/2017

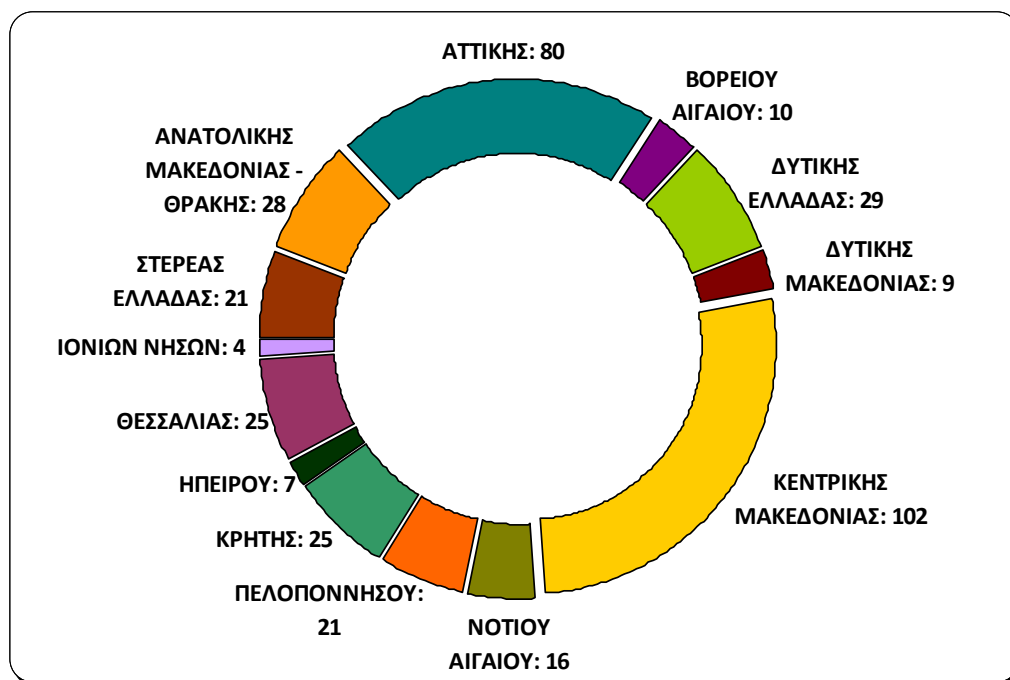
Αριθμός σχολείων που συμμετείχαν: 377

Αναλυτικά: 194 Γυμνάσια (τα 4 από αυτά νυχτερινά) και 183 Λύκεια (τα 5 νυχτερινά)

Αριθμός μαθητών/μαθητριών που συμμετείχαν: 37.488

Ειδικότερα: 18.676 μαθητές/μαθήτριες Γυμνασίου και 18.812 Λυκείου

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

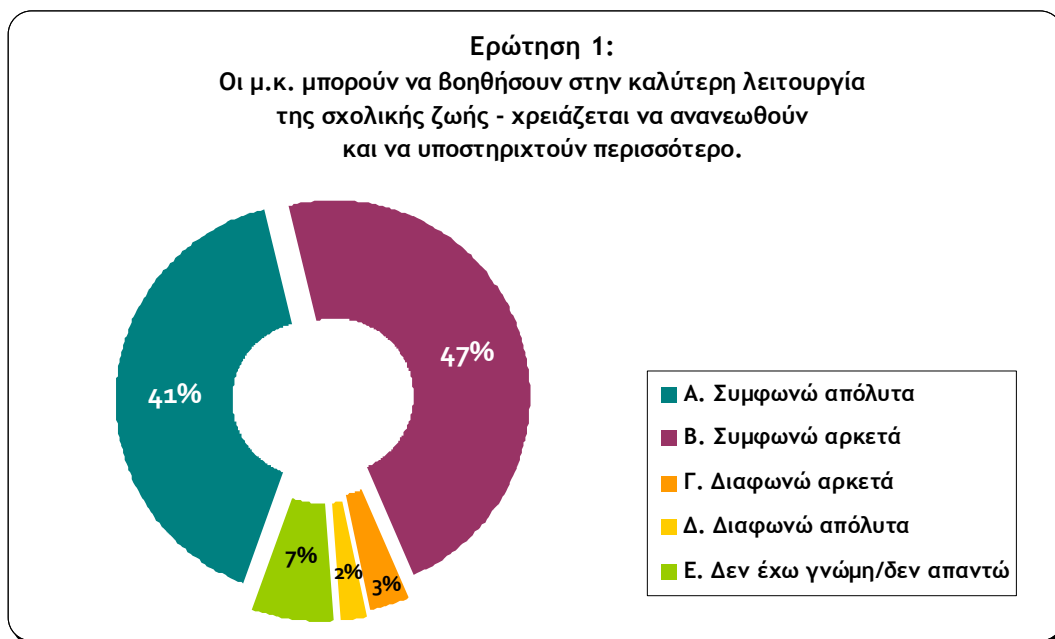

¹ www.0-18.gr/downloads/Erotiseis%20gia%20mathitikes%20koinotites.pdf

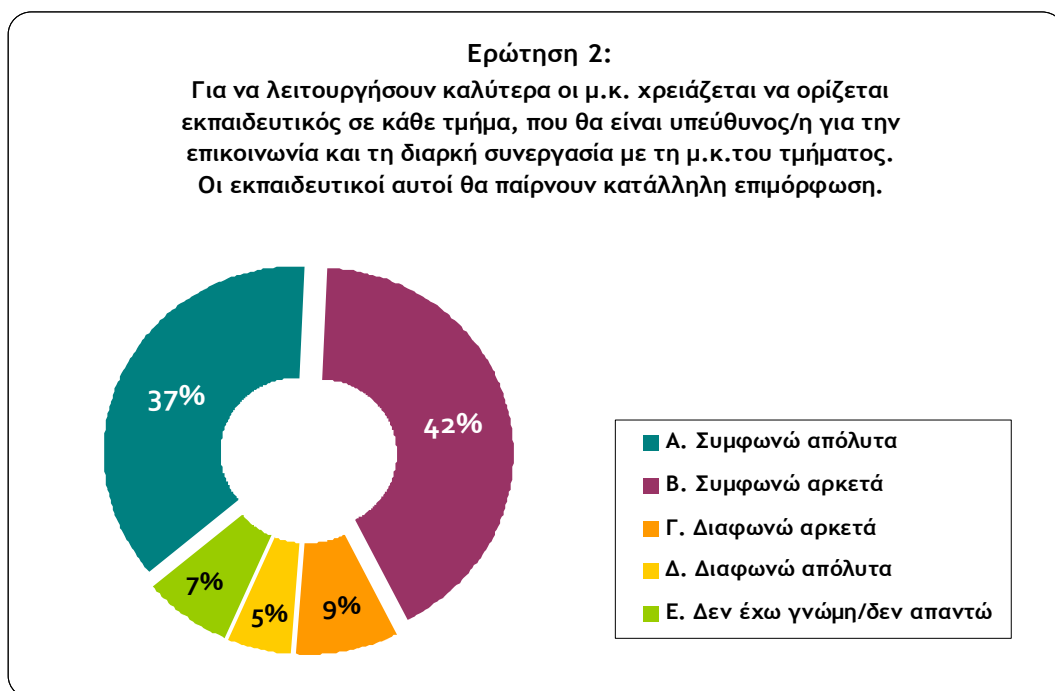
² www.0-18.gr/downloads/PINAKAS%20APANTISEON-MK.xls

³ www.0-18.gr/downloads/Epistoli%20gia%20mathites-MK.pdf

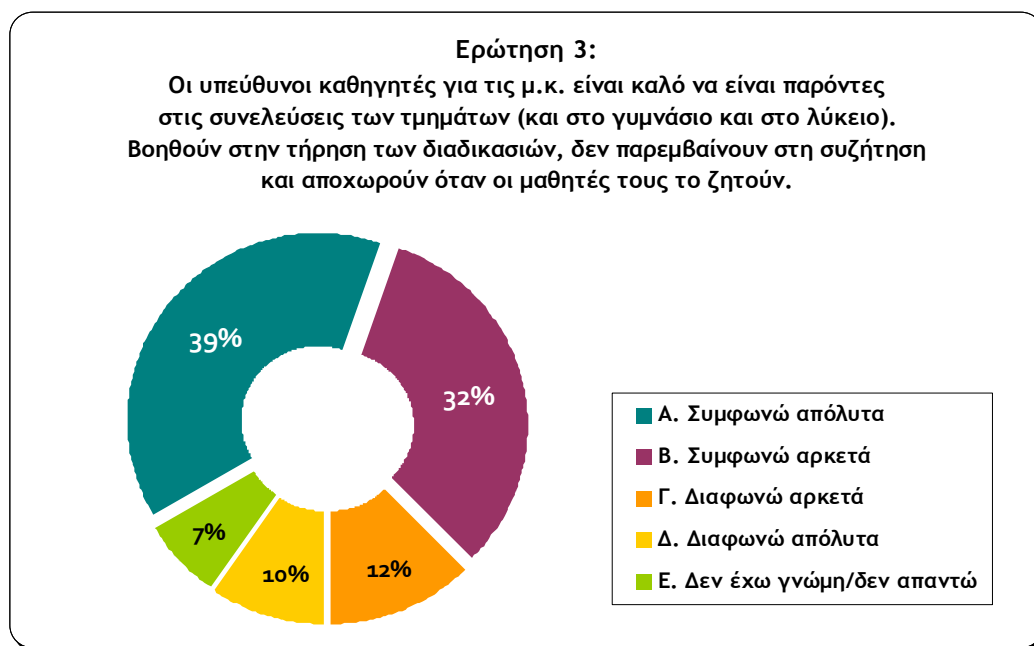
1. Η πλειοψηφία των μαθητών/τριών (88%) συμφωνεί ότι **οι μαθητικές κοινότητες χρειάζεται να ανανεωθούν και να υποστηριχθούν περισσότερο**, καθώς **μπορούν να συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία της σχολικής ζωής**. Ειδικότερα, το 41% συμφωνεί απόλυτα και το 47% συμφωνεί αρκετά. Η θετική απάντηση στο ερώτημα αυτό επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα για τη λήψη άμεσων μέτρων από το Υπουργείο Παιδείας για την ανανέωση και υποστήριξη του θεσμού.

2. Το 37% των μαθητών/τριών συμφωνεί απόλυτα και το 42% αρκετά με το ότι για να λειτουργήσουν καλύτερα οι μαθητικές κοινότητες χρειάζεται **να ορίζεται εκπαιδευτικός σε κάθε τμήμα**, που θα **έχει επιμορφωθεί κατάλληλα** και θα είναι υπεύθυνος/η για την επικοινωνία και τη διαρκή συνεργασία με τη μαθητική κοινότητα του τμήματος. Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει επισημάνει επανειλημμένα τη σημασία ορισμού υπευθύνου εκπαιδευτικού σε κάθε τμήμα για να παρακολουθεί και να υποστηρίζει τη μαθητική κοινότητα κατά τη διάρκεια της χρονιάς, με την προϋπόθεση ότι θα τυγχάνει της αποδοχής των μαθητών/τριών.

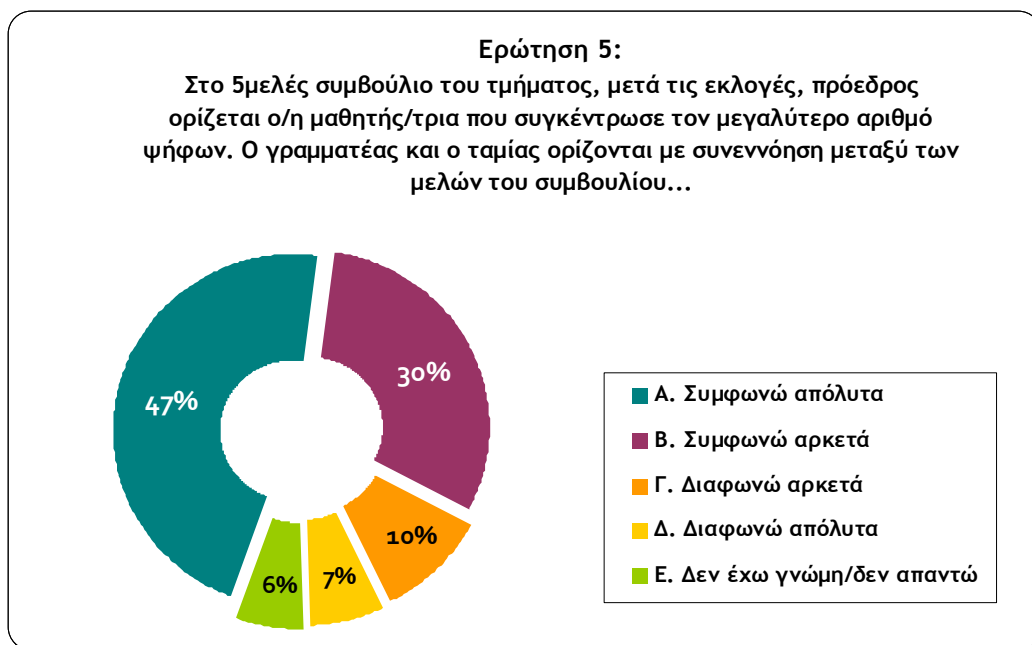
3. Με το 3^ο ερώτημα τέθηκε στην κρίση των μαθητών η πρόταση **οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί** για τις μαθητικές κοινότητες **να είναι παρόντες, τόσο στο γυμνάσιο όσο και στο λύκειο, στις μηνιαίες συνελεύσεις των τμημάτων**, για να βοηθούν στη τήρηση των διαδικασιών χωρίς να παρεμβαίνουν στο περιεχόμενο της συζήτησης και να αποχωρούν, όταν οι μαθητές τους το ζητούν επειδή επιθυμούν να συζητήσουν θέματα χωρίς την παρουσία τους. Το 71% απάντησε θετικά (39% συμφωνεί απόλυτα και 32% αρκετά), ενώ το 12% διαφωνεί αρκετά και το 10% απόλυτα. Ας σημειωθεί ότι **οι μαθητές του λυκείου**, στο οποίο σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία δεν προβλέπεται η παρουσία εκπαιδευτικού, **συμφωνούν με την πρόταση αυτή σε ποσοστό 67%** (33% απόλυτα και 34% αρκετά).

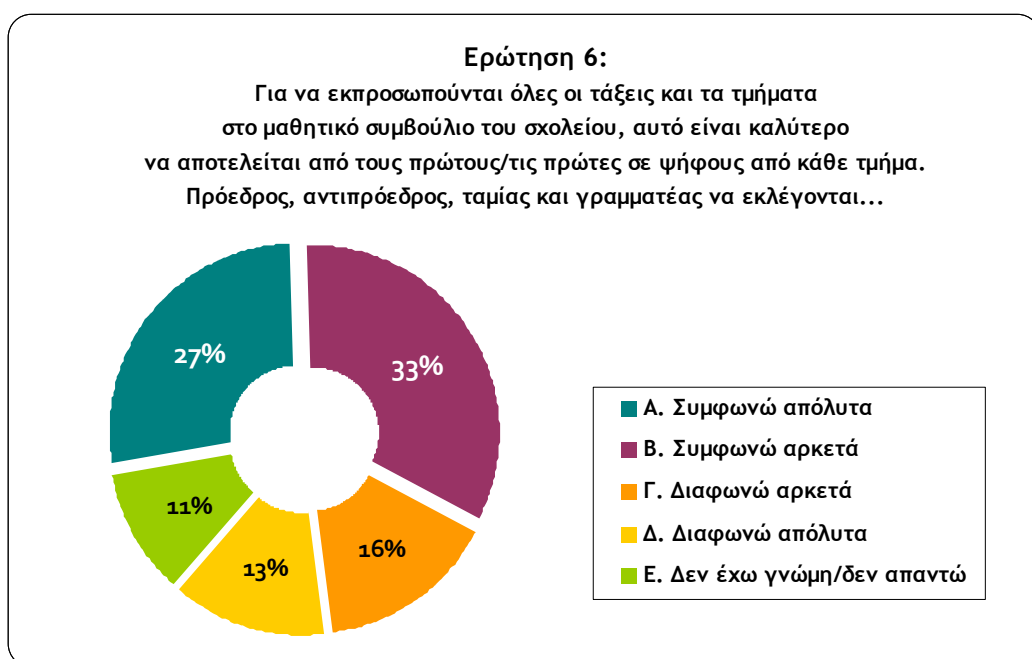
4. Η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών/τριών, δηλαδή το 87% αυτών (56% συμφωνούν απόλυτα και 31% αρκετά), είναι σύμφωνοι/ες με την **αφιέρωση τουλάχιστον μιας εκπαιδευτικής ώρας** στην αρχή κάθε σχολικής χρονιάς για την πραγματοποίηση **συζητήσεων στις τάξεις** σχετικά με τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων. Ο Συνήγορος, έχοντας διαπιστώσει ότι συνήθως δεν προηγείται των εκλογών ο προβλεπόμενος και απαραίτητος, κατά την εκτίμησή του, ουσιαστικός διάλογος, έχει διατυπώσει επανειλημμένα την πρόταση για διεξαγωγή ενημερωτικών συζητήσεων στην αρχή της χρονιάς, ώστε να συζητηθούν το περιεχόμενο του Κανονισμού, οι αρμοδιότητες των συμβουλίων, τι περιμένουν οι μαθητές από τους εκπροσώπους τους, οι υποψήφιοι να αναδείξουν τους λόγους για τους οποίους θεωρούν ότι πρέπει να ψηφιστούν, κ.α.

5. Με την 5^η ερώτηση ζητήθηκε η γνώμη των μαθητών για τον **ορισμό ως προέδρου του 5μελούς** συμβουλίου του προσώπου που συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό ψήφων στις εκλογές του τμήματος και για τον **ορισμό του γραμματέα και του ταμία** με συνεννόηση των μελών ή, αν δεν υπάρξει συμφωνία, με βάση τις ψήφους που έλαβαν στις εκλογές. Το 77% των μαθητών συμφώνησε με την πρόβλεψη αυτή (το 47% απόλυτα και το 30% αρκετά).

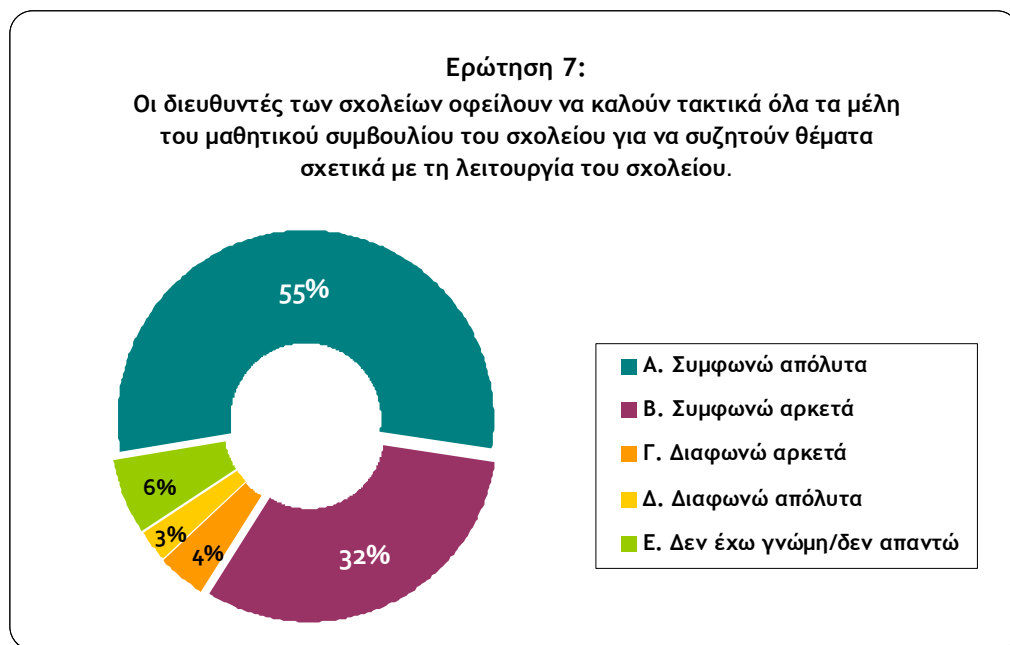
6. Η ερώτηση 6 περιλάμβανε μια πρόταση αρκετά ριζοσπαστική, που έχει διατυπωθεί από μαθητές/τριες προς τον Συνήγορο του Παιδιού και αφορά τη μη πραγματοποίηση εκλογών για τα 15μελή μαθητικά συμβούλια των σχολείων και αντ' αυτών τη **συμμετοχή στο σχολικό μαθητικό συμβούλιο των πρώτων σε ψήφο από όλα τα τμήματα** (άρα συγκρότηση του σχολικού μαθητικού συμβουλίου με τόσα μέλη όσα και τα τμήματα του σχολείου). Το 60% των μαθητών/τριών απάντησε θετικά σε αυτή την πρόταση (συμφωνούν απόλυτα το 27%, συμφωνεί αρκετά το 33%), ενώ διαφωνεί αρκετά το 16%, απόλυτα το 13% και δεν έχει γνώμη/ δεν απάντησε το 11%.

Με αυτά τα δεδομένα, ο Συνήγορος εκτιμά ότι, λαμβάνοντας υπόψη ότι η πλειοψηφία των μαθητών φαίνεται να είναι υπέρ μιας τέτοιας πρόβλεψης, ώστε να εκπροσωπούνται όλα τα τμήματα και οι τάξεις, το Υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να προβεί σε ρύθμιση που είτε θα συνδέει το σχολικό μαθητικό συμβούλιο με τις εκλογές των τμημάτων (όπως προτάθηκε στην ερώτηση 6), είτε θα δεσμεύει τη συμμετοχή όλων των τάξεων στο σχολικό μαθητικό συμβούλιο καθιερώνοντας ποσόστωση συμμετοχής (π.χ. τουλάχιστον 30% από κάθε τάξη), όπως είχε αρχικά προταθεί από τον Συνήγορο⁴, είτε θα επιλεγεί ένα μικτό σχήμα (π.χ. το σχολικό μαθητικό συμβούλιο να αποτελείται από 3 άτομα που εκλέγονται με εκλογές από το σύνολο των μαθητών του σχολείου και τον πρώτο/ την πρώτη σε ψήφους από τις εκλογές που γίνονται σε κάθε τμήμα. Σε αυτή την περίπτωση, όπως και στην προτεινόμενη στην ερώτηση 6, ο αριθμός των μαθητών του σχολικού μαθητικού συμβουλίου θα ποικίλει, ανάλογα με το μέγεθος του σχολείου και τον αριθμό των τμημάτων του.

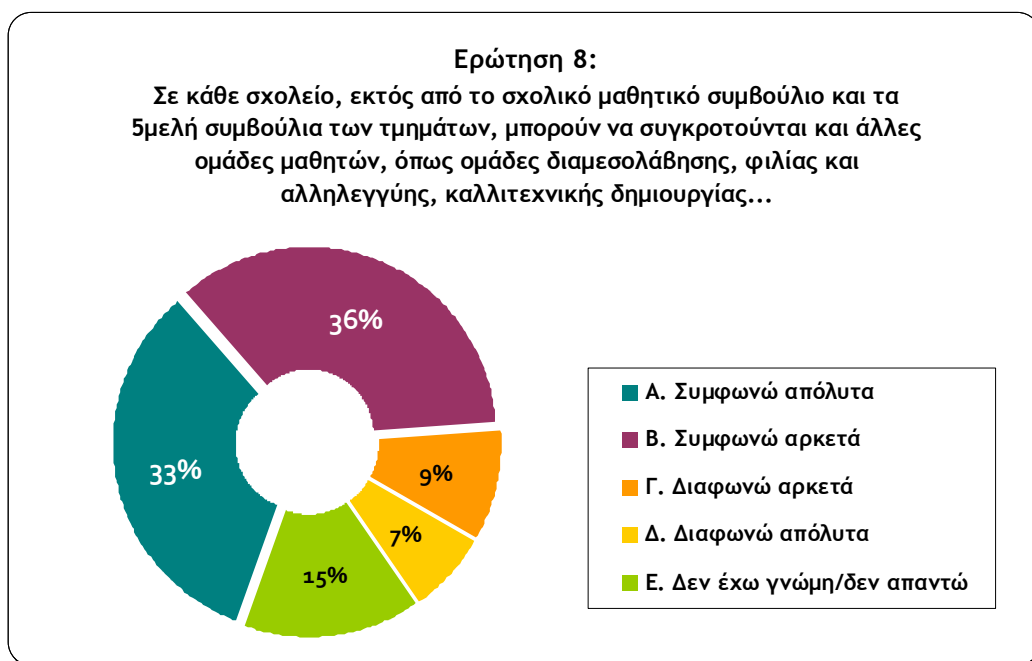
Τέλος, με το δεύτερο σκέλος της ίδιας ερώτησης προτείνεται η εκλογή **προέδρου, αντιπροέδρου, ταμιά και γραμματέα του σχολικού μαθητικού συμβουλίου να γίνεται με μυστική ψηφοφορία** ανάμεσα στα μέλη του, ύστερα από διαλογική συζήτηση, αντί της ισχύουσας πρόβλεψης για φανερή ψηφοφορία, ως προς την οποία έχει διατυπωθεί έντονος προβληματισμός, ιδίως από παιδιά των μικρότερων τάξεων, για άσκηση πίεσης.

7. Με την ερώτηση 7, οι μαθητές κλήθηκαν να απαντήσουν αν θεωρούν σκόπιμο να προβλέπεται ότι οι **διευθυντές των σχολείων οφείλουν να καλούν τακτικά όλα τα μέλη του σχολικού μαθητικού συμβουλίου** για να συζητούν θέματα σχετικά με τη λειτουργία του σχολείου. Η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών (87%) συμφωνεί με μια τέτοια πρόβλεψη, που άλλωστε θα ενισχύσει τον δημοκρατικό χαρακτήρα του σχολείου.

⁴ Βλέπε: Πρόταση για τροποποίηση της Υ.Α. 23/1986/β-619 (Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων), σελ. 8, www.synigoros.gr/resources/protash-tropopoihshs-kanonismoy-mk_synhgoros.pdf

8. Με το 8^ο ερώτημα ζητήθηκε η γνώμη των μαθητών/τριών σχετικά με τη συγκρότηση και άλλων ομάδων μαθητών με πιο ειδικούς ρόλους, όπως **ομάδων διαμεσολάβησης, φιλίας και αλληλεγγύης, καλλιτεχνικής δημιουργίας, σχολικού περιοδικού**, κ.ά, για τον τρόπο λειτουργίας των οποίων συζητούν και συμφωνούν η διεύθυνση, ο σύλλογος διδασκόντων και το σχολικό μαθητικό συμβούλιο. Το 33% των μαθητών συμφωνεί απόλυτα με μια τέτοια πρόβλεψη, το 35% αρκετά, το 9% διαφωνεί αρκετά και το 7% διαφωνεί απόλυτα, ενώ 15 % δεν είχε γνώμη για το θέμα. Αν και η πλειονότητα των μαθητών (68%) στέκεται θετικά απέναντι στη συγκρότηση και λειτουργία τέτοιων ομάδων, ενδεχομένως αρκετοί/ες δεν έχουν απόλυτη εμπιστοσύνη ότι τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να αναπτυχθούν στο σχολείο με τη σύμφωνη γνώμη και υποστήριξη όλων των παραγόντων της σχολικής ζωής. Ο Συνήγορος πάντως εκτιμά ότι η δημιουργία τέτοιων ομάδων χρειάζεται να υποστηρίζεται συστηματικά, ώστε οι μαθητές και μαθήτριες να αντιλαμβάνονται την αξία της συμμετοχής και να την αξιοποιούν με τον καλύτερο τρόπο. Ως προς το ζήτημα αυτό, βλ. και σχόλια μαθητών/τριών στην ανοικτή ερώτηση παρακάτω.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, τέλος, παρουσιάζουν και τα (περίπου 950) συμπληρωματικά **σχόλια των μαθητών/τριών** στην ανοικτή ερώτηση του ερωτηματολογίου, που αφορούσε ιδέες και προτάσεις τους που εκτιμούν ότι θα βοηθούσαν την καλύτερη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων στο σχολείο τους. Διαπιστώνεται ότι στην πλειοψηφία τους, επιζητούν πιο ενεργή συμμετοχή όλων ανεξαιρέτως των μαθητών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν τις περισσότερες εκφάνσεις της σχολικής λειτουργίας, προτείνοντας παράλληλα για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου την υλοποίηση διάφορων πρακτικών, όπως την ενδυνάμωση της συνεργασίας των μαθητών με τους καθηγητές, τον σεβασμό των εκφραζόμενων απόψεων των πρώτων από τους τελευταίους, αλλά και την πολύπλευρη ενημέρωση του συνόλου των μαθητών σχετικά με ζητήματα που αφορούν το σχολείο από τους συμμαθητές τους που τους εκπροσωπούν στα μαθητικά συμβούλια.

Ακολουθούν ορισμένα ενδεικτικά σχόλια:

- «Να γίνονται περισσότερα συμβούλια μέσα στο μήνα για να συζητιούνται πιο συχνά τα θέματα του σχολείου»
- «Τα συμβούλια να ζητούν τη γνώμη και των υπόλοιπων μαθητών και να μην αποφασίζουν μόνα τους»

- «Να υποστηρίζουν και να ενημερώνουν τους μαθητές οι καθηγητές και η διεύθυνση του σχολείου»
- «Να δικαιούνται περισσότερες συνελεύσεις οι μαθητές»
- «Να δίνεται ευκαιρία δεύτερου συμβουλίου σε έναν μήνα εάν προκύπτει σοβαρό πρόβλημα»
- «Οι καθηγητές να καθοδηγούν τους μαθητές ως προς τους σχολικούς κανονισμούς και λειτουργίες. Επίσης να δίνονται ελεύθερες ώρες για ενημέρωση των μαθητών για τις αποφάσεις ή μέλλουσες αποφάσεις του 15μελους συμβουλίου»
- «Ενημέρωση όλων των μαθητών για τα θέματα που απασχολούν τη μαθητική κοινότητα και να είναι απαραίτητη η δική τους συμμετοχή»
- «Το 15μελές να συζητάει τα θέματα και με τους μαθητές του σχολείου ώστε να βρίσκουν κοινά αποδεκτές λύσεις και όχι οι αποφάσεις να είναι αποκλειστικά δικές τους»
- «Οι καθηγητές να λαμβάνουν υπόψη τους τις επιθυμίες των μαθητών και το αντίστροφο»
- «Θα ήταν καταπληκτικό αν μπορούσε το 15μελές κάθε σχολείου να έρθει σε επαφή με το Υπουργείο Παιδείας και με τον Τοπικό δήμαρχο για την επίλυση διαφόρων προβλημάτων και για την δημοσιοποιήσει πρωτότυπων ιδεών»
- «Σεβασμός ελευθερία λόγου μέσα στα συμβούλια»

Επίσης, αρκετά από τα σχόλια των μαθητών/τριών, επικεντρώθηκαν στην ανάγκη ανάπτυξης επιπρόσθετων σχολικών δραστηριοτήτων, όπως η υλοποίηση καλλιτεχνικών προγραμμάτων, αλλά και ο προγραμματισμός εξωσχολικών δραστηριοτήτων, για παράδειγμα η συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις.

- «Τα μαθητικά συμβούλια θα πρέπει να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για διάφορες εξωσχολικές δραστηριότητες όπως εθελοντικά προγράμματα κ.ά»
- «Θα ήταν καλό να συγκροτούνται ομάδες καλλιτεχνικής δημιουργίας, που δεν υπάρχουν»
- «Να υπάρχουν περισσότεροι αντιπρόσωποι των μαθητών για διάφορους τομείς, π.χ. καλλιτεχνικής δημιουργίας»
- «Να δημιουργηθούν και άλλες ομάδες όπως καλλιτεχνικές, αθλητικές, φιλίας και μαθητικού περιοδικού»
- «Απαραίτητη η δημιουργία ομάδων με πιο ειδικούς ρόλους όπως καλλιτεχνικής δημιουργίας, αλληλεγγύης κ.ά.»

Εν κατακλείδι, αξιολογώντας τα σχόλια των μαθητών και των μαθητριών, συμπεραίνεται ότι εμφανίζονται σε μεγάλο ποσοστό απογοητευμένοι/ες από τον υφιστάμενο τρόπο λειτουργίας των μαθητικών συμβουλίων, την έλλειψη στενής συνεργασίας με τους καθηγητές τους σε ζητήματα που αφορούν τη προσπάθεια αντιμετώπισης ζητημάτων που προκύπτουν στη σχολική καθημερινότητα, αλλά και την απουσία ψυχαγωγικών δράσεων, η ύπαρξη των οποίων θα μπορούσε να συμβάλει στην ενδυνάμωση της «κινητοποίησης» των μαθητών.